

necký si přímo odporuje, na př. praví-li, že »dva, navzájem si odporující... formálně stejně platné příkazy« (sc. stará a nová norma) »...se ruší,« ale »jsou-li obě normy formálně stejně bezvadné... musíme považovati poslední... za pravou a jedinou vůli zákonodárce...« (O tom, kdy platí starší či novější norma a kdy obě se ruší viz Všehrd VIII., str. 193).

ZPRÁVY.

Parlament nebo vláda jako normotvůrce? Učili jsme se vždycky v právu ústavním, že parlament dává zákony, podle nichž vláda vyhláší a parlamentní vůle a trvajících, pokud parlament dovolí, vykonává moc ve státě. Podle tohoto učení byl vždy parlament faktorem, jenž nesměl se zanedbávali, a kterému byla přičleněna určitá práva, v nichž byla jeho pravomoc jediná a nenahraditelná. Každý zásah do těchto jeho práv, jak se dělo na příklad známým § 14 ústavy prosincové, byl pokládán za něco naprosto neslučitelného s výše uvedenou zásadou. Zdá se nám, že u nás nepraktikuje se tato zásada tak, aby všichni zastánci její mohli býti spokojeni. Příkladem bychom mohli uvést mnoho. Vyběřeme z mnoha jeden. Zákonem č. 253/26 Sb. z. a n. byla prodloužena platnost prozatímního zákona č. 53/25 Sb. z. a n. do konce roku 1929. Zákon onen jest velice stručný: má tři články, jedním se pátost starého zákona prodlužuje, druhým se v jednom bodě mění, třetím má klausuli o účinnosti a výkonu. Zákon jedná nikoli o nedůležité věci: o dávkách za úřední výkony, jichž sazbu může stanoviti vláda s tím, že příslušné nařízení musí předložiti do 14 dnů od vydání moci zákonodárné — parlamentu, — jenž může se usněsti o tom, zda nesouhlasí s ní. Jinak platí sazba beze změny. Postup jest naprosto obrácený, než nás učili učitelé ústavního práva: Vláda vydává normy, které může teprve moc zákonodárná zrušiti, kdežto dříve měl parlament právo vydati předpis, který moc vládní (president) mohla na určitou dobu (v některých státech více méně dlouhou) odsunouti. — Postup ten může býti odůvodněn buď naléhavostí vydání normy (jako v ústavním právu anglickém, nebo konečně i § 14 býv. rakouské ústavy) nebo tím, že není dostatečně připravena látka pro zákonodárné ústavní projednání a věc přece bude museti býti vydána co nejdříve. Avšak tyto oboje důvody nebyly pravděpodobně u zákona o dávkách za úřední výkony. Zákon byl uveřejněn pod číslem 253 Sbírkky zákonů a nařízení, a hned z a n í m pod číslem 254 a současně s ním vyšlo obsáhlé nařízení, které stanovilo sazby, o nichž v zákoně není ani zmínky. Nejde nám zatím o obsah těchto sazeb, poukážeme zde na formu, jakou byly uveřejněny. Byly-li vydány současně se zákonem, který zmocňoval vládu k jejich vydání, forma to podle našeho názoru proti duchu ústavní listiny naší, pak byly jistě sestaveny již v době, kdy byla podána osnova zákona, a pak bylo nutno, aby bylo nařízení předloženo

parlamentu ve způsobu osnovy zákona. Jiný výklad snad ani možný není. A je-li tomu tak, pak jest snad na místě otázka, proč se tak nestalo? Zkušenost učí, že zásada: »Noli me tangere« jest vtělena spíše korporacím, než jednotlivcům, a jest proto nutno, aby poměry, jak jsme se učili, že jsou ve vládě demokracie nutny, byly obnoveny. V první řadě musí býti norma vydána parlamentem, který musí míti preventivní možnost osnovy zkoumati dříve, než stanou se závaznými pravidly. Obrácený postup pokládáme za nesprávný. dnk.

Kritické poznámky k reformě veřejné správy. Otázka reformy veřejné správy je jednou z nejdůležitějších otázek nejen vnitřní politiky, ale i také jednou z nejdůležitějších otázek legislativních. Revoluční národní shromáždění dotklo se této otázky jednak v ústavní listině, jednak pokusilo se samo tuto otázku rozřešiti zákonem čís. 120 ex 1920 (o župním zřízení). Ústavní listina stanoví v § 86 zcela povšechně, že v nižších státních úřadech správních musí býti zastoupen živel občanský, druhá věta tohoto paragrafu mluví pak o soudnictví správním. Zákon župní oběma těmito požadavkům vyhovoval, zvláště pak zásadě druhé, t. j. správnímu soudnictví. Právě-li § 91 úst. listiny, že složení a obor působnosti samosprávných svazů určí zvláštní zákon, projevena byla tím jen důležitost veřejné správy. Reforma veřejné správy není jen otázkou právnickou, resp. legislativní, nýbrž též hospodářskou. Jedině hospodářské důvody spolu s otázkou personální zabránily uskutečnit župní zákon, který po stránce formální i materiální byl zákonem velice zdařilým.

Bohužel jest zákonem, který znamená naprostý odklon od dřívějších zásad veřejné správy. Nikdo nepochybuje, že veřejná správa v Rakousku byla organizována zvláštním způsobem. Samospráva nebyla vlastně koncesí t. zv. demokratickým proudům v lidu, nýbrž byla projevem slabosti státního centralismu před vžitým historickým právem jednotlivých zemí. Po této stránce byla typickou a rozhodně rozdílnou od správy francouzské nebo anglické. Ve všech pokusech reformy veřejné správy u nás jsou příliš znáti vlivy cizí, bohužel zcela nesprávně. Kloním se totiž k názoru, že právo je elementem konservativním. Jakékoli pokusy revolučně reformovati nesnesou měřítko právníckého a to z toho důvodu, poněvadž netvoří právo, nýbrž podnikají pokusy. Pokusná činnost není právnickou, může sledovati cíle politické, ale právo přichází do pozadí. Souvisí to s tím, že věda právnická opomíjí činnost normotvornou. Tvoření norem, resp. zákonů bývá považováno za věc podružnou. Bohužel nemáme vědy právnické, která by se zabývala tvořením práva, které je nyní po většině reprezentováno zákonem. Poněkud více pozornosti tomuto odvětví vědy právní věnuje škola normativní.

Chybou samosprávy bylo a je, že nezná přesného rozdílu mezi činností usnášecí a činností výkonnou. (Viz Rauchberg, Bürgerkunde atd. Liberec 1922, str. 111.) Nesmíme však zapomenouti, že samospráva pracuje u nás z velké části jako provisorium. Zákon o okresních zastupitelstvech (ze dne 25. července 1864 číslo 27 zák. čes.) vložil moc výkonnou do rukou těch, kteří se o věci usnášejí. § 59 zákona o okresních zastupitelstvech nazývá okresní výbor orgánem spravujícím a výkonným, § 60 téhož zákona uvádí výslovně, že okresní výbor provádí usnesení okresního zastupitelstva. Okresní výbor nebyl však ničím jiným než orgánem užším, delegovaným zastupitelstvem z jeho středu (viz § 43 cit. zák.). Nechci popírati, že ustanovení tato měla velikou cenu. Nedostatky těmito trpí i obecní ústava. Zemský správní výbor v dnešní své podobě jest úplným a neudržitelným provisoriem. Celá reorganizace tohoto systému po převratu měla se díti jiným způsobem než jak se děla, na místo okresních zastupitelstev a výboru nastoupily okresní správní komise, které se staly institucí politickou par excellence. Méně tomu bylo a je u zemského správního výboru.

O politický dosah se nám nejedná, jde nám o stanovisko právní a tu dlužno prohlásiti, že bylo legislativní, resp. administrativní chybou, jestliže věc se jinak pojmenovala a v celku zůstala stejnou. Pomýšlel-li stát na posílení svého vlivu ve veřejné správě (zákon župní je toho nepopíratelným dokladem!), pak měl provisorium upravit jinak. Zkrátka a době měla být provedena zásada: »agir est le fait d' un seul, délibérer le fait de plusieurs«. Výkon správy je přirozeně lepší svěřiti jednotlivci, nežli celé korporaci, která je povinna jednat podle politické situace. Zástupci lidu mohou být chráněni opravnými prostředky proti překročení moci (viz franc. recours pour excès de pouvoir, francouzské právo vůbec velice dobře řeší problém samosprávy, viz *Les principes généraux du droit administratif* III. edition par Gaston Yéze, Paris 1926, str. 126 a násl.)

To dřívější zákonodárství neznalo. Zákon župní znamená v tom ohledu pokrok, nová předloha počítá úplně se zásadami shora uvedenými (viz článek dr. Bedřicha Bobka: *Nová organisace politické správy*, *Obzor národohosp.* roč. XXXII., číslo 2., zvl. str. 74 a násl.)

Ostatně zákon stanoví zcela všeobecně směrnice a to směrnice zásadní. Tím ovšem není problém rozřešen. Podle mého názoru při reformě veřejné správy nutno vycházeti z poměrů daných, t. j. ze skutečnosti a uskutečniti hlavní zásady, které jsou důvodem zamýšlené reformy. Základní směrnice stanoví zákon č. 286 ex 1924 o úsporných opatřeních ve veřejné správě a to hlavně § 2, slib daný v §u 3 tohoto zákona nebyl z daleka splněn. Zda-li bylo postupováno i podle odstavce druhého tohoto paragrafu není známo. Jisto jest, že osnova zákona o reformě veřejné správy byla vypracována jako politické ad hoc. Místo důkladného studia a sukcesivního reformování veřejné správy nastupuje urychlený zákon. Oproti župnímu zákonu otázku t. zv. správního soudnictví opomíjí. Ostatně ústavní listina v §u 86 praví zcela všeobecně: »budiž podle možnosti zastoupen živel občanský atd.« V tomto případě přijde na výklad slova »podle možnosti«. (Viz čl. doc. Joachima v *Prager Presse* dne 6. března 1927.) Správní soudnictví jest jednou z novot, kterou zaváděl u nás župní zákon. Jest nepopíratelné, že správní soudnictví má veliký význam ve státech, kde vyrostlo. Má-li se státi institucí skutečně života schopnou, je potřeba, aby se vžilo. A toho u nás není, v tom, podle mého názoru, stanovisko předlohy je zcela správné. Ostatně zákon možno kdykoli novelisovati, bude-li skutečně soudnictví správní institucí, po níž bude volati hlas lidu.

Pokud se týče pojetí policejních ustanovení do zákonné předlohy, která jsou obdobná ustanovením t. zv. Prügelpatentu, se budou mínění vždy různiti. Jedno dlužno uvážiti, že ustanovení podobného druhu jsou za jistých okolností nutná. Na druhé straně nutno uvážiti, že ustanovení trestně právní mají být přesná a mají mítí stylisaci přesně ohraničenou, která by nevyvolávala pojem v mlze se rozplývající skutkové podstaty. Ovšem nesmíme zapomnouti, že zákony správní již povahou správy nemohou se obejítí bez volného uvážení. Shrňeme-li, musíme říci, že v demokratickém státě, jako je naše republika, bylo by velice dobré, ba nutné kodifikovati, pokud je to možné, materiální i formální trestní právo policejní. Myslím, že vládní návrh, tisk č. 831 posl. sněmovny, dokumentuje snahu po unifikaci a zjednodušení obsáhlé materie práva správního. Za takových okolností může být každá kritika upřílišněná.

Dr. Frant. Slemr (Most).

Kodifikace pracovních zákonů ve Francii. Zákonem z 25. února 1927 byla provedena kodifikace dalších francouzských zákonů pracovních, které jsou začleněny v III. knihu *Zákoníka práce a sociální péče* (*Code du Travail et de la Prévoyance sociale*) pod názvem: o odborových organizacích. Pozbývá tím platnosti celkem 6 starších zákonů z let 1884—1924, upravujících tuto materii. Třetí hlava zákoníka je rozdělena ve tři tituly. Prvý pojednává v pěti hlavách o účelu odborových sdružení, jich statutech, civilní způsobilosti a znacích, jakož i o odborových svazech. Druhý titul je zcela věnován spolupráci dělnických společenstev výrobních s úvěrovými a titul třetí ob-

sahuje ustanovení trestní. — Zákon vstupuje v platnost prozatím jen ve Francii samé, v Alžírsku a v koloniích zůstávají dosud v platnosti staré předpisy.

Ze Sociálního ústavu Československé republiky. Sociální ústav konal dne 17. ledna 1927 za předsednictví poslance Dra Lva Wintra a za velmi četné účasti členstva svoje sborové sedění, při němž podal první jednatel Dr. Evžen Štern obsírnou zprávu o činnosti v letech 1925—1926. V uplynulém období uspořádal ústav 36 přednáškových a diskusních schůzí, na nichž promluvílo 21 domácích referentů a šest hostů zahraničních. Vydáno bylo celkem patnáct publikací v rozsahu 63 tiskových archů; z nich bylo 9 prací domácích autorů a 6 překladů. Druhý jednatel, knihovník ministerstva sociální péče Aug. Žalud podal pak zprávu o postupu myšlenky sociálního musea, které, třeba kusé, vejde v blízké době v život.

Z přednáškové činnosti v poslední době třeba se zmíniti o přednášce docenta Dra V. Verunáče dne 17. února 1927 o racionalisaci se stanoviska sociálního. Je třeba na jedné straně nahraditi určité ztráty, na druhé straně pak volá se po dokonalejším rozdělení statků, po umožnění lepší výměny zboží, krátce jedná se v prvé řadě o racionalisaci výroby i distribuce. Je možno demonstrovati na řadě příkladů ve státech hospodářsky významných, jak všude uplatňuje se snaha po nejdokonalejším využití materiálu, energie a času. Proto se shledáváme dnes s termíny jako: racionalisace, ekonomisace a organisace. Nelze však říci, že by názor o tom, co který pojem znamená a jaké má praktické upotřebení, byl vždy jasný. Jedni představují si pod racionalisací takové zásahy, které ohrožují jejich finanční hospodárství. Jiní představují si hned velkou nezaměstnanost, snížené platy, zavřené továrny, redukci sociálních vymožeností a pod. Jiní zase racionalisaci pokládají za jedinou možnou cestu, jak vyjiti z hospodářských a sociálních nesrovnalostí poválečných. V podstatě shledáváme se dnes, poblížíme-li na hospodárství s hlediska technického hospodárství se dvěma směry: s racionalistickým a tradicionelním. Je jisto, že racionalistické hledisko převládá, poněvadž v každém případě nese v sobě element pokroku. Jest ovšem zapotřebí říci, jaký postup může směr racionalistický při řešení dnešních důležitých hospodářských a sociálních otázek zaujímat a tu na příklad Sombart velmi ostře rozlišuje racionalisaci subjektivní a objektivní. Racionalisace subjektivní nemusí vždy vésti k účelným výsledkům. Ona znamená snahu nebo jednání, upravití účelně kteroukoli činnost, kdežto racionalisace v objektivním slova smyslu je přiblížení se určitému postupu dokonale účelnosti. Tu však snahy racionalisační velmi úzce jsou spjaty s pojmem t. zv. vědecké organisace. Dr. Verunáč líčil pak postupný vývoj od taylorismu až k dnešní formě vědecké organisace. Vědecká organisace představuje nvní nejúčelnější ekonomisaci. To je také nejšíří úkol hospodářské budoucnosti. Každá lidská činnost dá se promyšleně zlepšiti: přispívá k tomu technický a organisací vývoj. Vždy lze položití vedle způsobu, kterým dosud pracujeme, nové směrnice, nové zásady a můžeme srovnávatí, zda nelze tutéž práci vykonávatí lépe a účelněji. Proto racionalisace, resp. vědecká organisace může se uplatnití jak v hospodárství soukromém, tak i veřejném. Přednášející pojednal pak o praktických případech a zakončil přednášku návrhem o nutnosti zřízení určitého střediska ekonomisačního, kde za spolupráce všech činitelů soukromého i veřejného hospodárství bylo by těžisko iniciativy, východisko pro plánovité hospodárství. Jen tak lze dočítiti skutečně objektivních, nikoliv jednostranných, sociálně odůvodněných výsledků. Po přednášce rozvinula se debata, jež podrobila přednesené myšlenky a náměty úvaze a kritice.

O populační politice a sociálním pojištění přednášel 24. března v Sociálním ústavě Československé republiky univ. prof. dr. B. Matušenko, jenž po historickém přehledu vývoje populační politiky v cizině i v našem státě upozorňuje na to, že v Československu velice rychle klesá porodnost a proto populační otázka jeví se u nás zvláště akutní. Poukazuje na různé příčiny tohoto zjevu, které nejsou však

původu biologického, nýbrž psychologického, t. j. nevěle mítí děti, vedle příčin i hospodářských. Uvádí různé způsoby, jak se stejně zjevy v cizině luští a slibuje si zlepšení poměrů u nás sociálním pojištěním, které svou sociálně-zdravotní péčí sleduje zlepšení zdravotního stavu dělnictva; pracuje se tím i pro zmenšení nebezpečí populačního. Navrhuje zavedení pojištění rodičství pro námezdní zaměstnance v Československé republice, čímž se dá čelití nejenom kvalitativní, ale i kvantitativní stránce tohoto problému. Zdůvodňuje nutnost sňatkových poraden a navrhuje, aby při Sociálním ústavu zřízena byla zvláštní komise, která by se otázkou touto náležitě zabývala. Po debatě, již účastnili se prof. dr. Procházka, red. Málek, taj. Mimra a jiní, slíbeno předsednictvem, že návrh dra Matuščenka bude odevzdán představenstvu Sociálního ústavu.

Dr. Jindřich.

Z Masarykovy sociologické společnosti. Masarykova sociologická společnost uspořádala za zájezdu některých zástupců Leplay Housu do Československa spolu s I. třídou Sociálního ústavu Československé republiky jednak výstavku prací této společnosti, jednak přednášku jejich funkcionářů o snahách a práci Leplay Housu. Leplay House nese jméno vynikajícího francouzského sociologa F. Le Playe, jenž zabýval se zejména podrobným studiem životních poměrů evropského dělnictva. Angličtí jeho žáci, sdružení v Leplay Housu konají místní pozorování a zkoumání nejen doma a ve svých osadách, nýbrž i v cizině. Sbírají tak materiál pro studium jednotlivých krajů a jejich obyvatelstva a konají při tom svá badání; soustřeďují při tom své studium tak, aby podalo co možná nejuplněnější obraz kraje.

Dne 16. března 1927 konala se v budově geografického ústavu, kde byla uspořádána i výstavka Leplay-Housu, přednáška Alexandra Farquharsona a W. Stanley Lewise. Prvý z přednášejících pojednal o krajinném výzkumu, o jeho sociálních stránkách i o jeho dosahu. Výzkum krajiny můžeme začítí buď kteroukoliv stránkou struktury nebo života krajiny, nebo se v obém specialisujeme. Středem zájmu musí býtí sociální život krajiny, v daném okamžiku s jejími vývojovými možnostmi v budoucnu. Všecky ostatní stránky, třebaš zajímavé a hodnotné mají pro výzkum důležitost jen ve svém vztahu, ať přímém nebo nepřímém, k sociálnímu životu nynějšímu. Při výzkumu pohlíží se na sociální život krajiny jako na celek, na jednotu, na něco organizovaného, jehož částí nebo členy jsou navzájem příbuzné. Vzniká otázka, co je to krajina. Podle čeho v plném slova smyslu lze krajinu definovati jest to, že vyhovuje všem životním stránkám svého obyvatelstva. Krajinný výzkum sociálního seskupení nebo jednotky podle naší definice má dvě různé stránky, jež jsou v těsném vzájemném působení; první jest studium přírodních podmínek, jež v krajině převládají, druhé jest studium podmínek sociálních. Studující sociální podmínky, vstupujeme na pole, na němž působení příčiny a účinku přestává (ve svém obvyklém slova smyslu) a jest vidětí historický proces s jeho filiací myšlének, intuicí a asociací při práci. S praktického stanoviska tato filiace může zůstávati v pozadí na prvotním stupni badání o životě sociálním. Avšak pokud není zkoumána a poznána, není možné úplné porozumění nynějšímu vývoji. V jeho studiu musíme opět využití všech pomůcek, které nám jsou po ruce, zejména metody pozorovací ve směru, určeném archeologií a anthropologií, však s tím rozdílem, že interpretaci výsledků se dopřává více místa. Badání v tomto směru podá obraz vzniku kulturních živlů a jejich šíření v krajinách, národech i ve větších oblastech a tím vzniknou problémy »hodnoty. volby mezi různými kulturními živly s jich účinkem na budoucnost krajiny. Výzkum života krajiny ve všech ohledech vede ku pojmu reorganisace nebo obnovy onoho života, takže zajímá, naplňuje sympatiemi všecky ty, kteří v něm mají podíl.

W. Stanley Lewis pojednal o všeobecných přírodních a hospodářských stránkách krajinného studia. Životní proces, jež nazýváme dějinami, koná se v různém okolí. Obklopují nás dva druhy okolí: přírodní a fyzické prostředí, v němž se pohybuje a z něhož béréme hmotné potřeby ku svému životu a společenské, z něhož a jimž naše

vyšší a duchovnější potřeby jsou ukojovány. Přednášející pojednal pak podrobněji o studiu fyzické povahy místa, v němž se vyvíjí společenské a hospodářské složení. Došel k závěru, že příroda, její síly a bohatství musejí býti spíše pochopeny a využito, než vykořisťovány; spolupráce musí býti heslem našich vztahů k fyzickému okolí. Studium krajiny má tedy úkol velmi důležitý pro budoucnost světa. Má studovati »scénu života«, naznačovati styčné body mezi člověkem a přírodou a raziti cestu zdravějšímu užití jejich možností. Máme vždy jednati se zřetelem ku blahobytu budoucích pokolení, nikoliv jen se zřetelem na hmotné a okamžité potřeby. Dr. Jindřich.

Italsko-švýcarská úmluva o pojištění proti nezaměstnanosti. Článkem 3. konvence pojednávající o nezaměstnanosti, přijaté Mezinárodní konferencí práce 29. října 1919 ve Washingtoně, bylo doporučeno státům, které budou ratifikovati tuto konvenci a mají zavedeno pojištění proti nezaměstnanosti, aby uzavíraly mezi sebou vzájemné úmluvy o poskytování výhod svým příslušníkům v tomto oboru. V intencích těchto zásad byla dne 9. února 1927 v Římě podepsána úmluva mezi Itálií a Švýcarskem, jež stanoví, že příslušníci jednoho z obou států, pracující na území druhého, budou požívatí stejného odškodného z pojištění proti nezaměstnanosti a za těchto podmínek jako vlastní příslušníci dotyčného státu. Ve svém sdělení Mezinárodnímu úřadu práce prohlásil zástupce italské vlády, že tato úmluva, která směřuje k rozšíření mezinárodní ochrany dělnictva, je viditelným důkazem úspěchů úsilí úřadu v tomto oboru. Gerlich.

Rozhodčí soud pro státní úředníky v Dánsku. Nařízením ministra financí z 24. listopadu 1926 byl zřízen provisorně rozhodčí soud, který má řešiti všechny spory mezi státem a jeho úředníky, pokud tyto spory nenáleží před civilní soudy ve smyslu zákona o státních úřednících. Zřízení tohoto soudu bylo považováno za další rozšíření systému jednání z roku 1919 s úředníky. Než po pádu vlády sociálně demokratické nový ministr, člen současné vlády umírněných liberálů, potlačuje zřízený rozhodčí soud. Vláda odůvodňuje jeho krok jednak tím, že tento právní institut neodpovídá skutečné potřebě, a hlavně pak tím, že dřívější vláda nevolila náležitou cestu zákonnou, t. j. nepředložila osnovu parlamentu, nýbrž rozhodčí soud ustavila cestou nařizovací. Naproti tomu ale ústřední organizace úřednické viní nynější vládu z nezákonného postupu, neboť její finanční ministr nepokládal za nutné dotázati se předemúčastněných státních úředníků a tím porušil jich právo poradní, zaručené jim cit. zákonem z r. 1919.

Rozhodčí soud měl býti příslušným pro řešení všech sporů, které vzniknou ve správní službě. Aby se takovým sporem mohl rozhodčí soud zabývat, je nutno, aby mu byl předložen některou z ústředních organizací úřednických. Při svém rozhodování není soud povinen bráti ohled na místní poměry, na př. do jaké míry může přirozená povaha práce, v určitém místě ospravedlniti prodloužení normální pracovní doby a pod. Jestliže jakýkoliv úřad vydá disciplinární nález, rozhodčí soud může přiznati poškozenému úředníku právo na náhradu se zpětnou platností ode dne, kdy organizace podala svou žalobu proti nálezu.

Rozhodčí soud skládá se z předsedy a čtyř přísedících, z nichž dva jsou jmenováni ministry financí a veřejných prací, druhí dva voleni ústředními organizacemi státních úředníků. Předsedu pak si zvolí tyto čtyři přísedící a nemohou-li se dohodnouti, tedy ho jmenuje předseda stálého dvoru pro rozhodování pracovních sporů. K. Gerlich.

Smlouva mezi státem a Národní bankou. Čl. XII. novely zákona o akciové bance cedulově uložil příslušným činitelům, aby provedeno bylo vyúčtování mezi státem (bankovním úřadem a ministerstvem financí) a Národní bankou, jež vedle úpravy závazků bývalého bankovního úřadu má obsahovati zejména úmluvu o umořování státního dluhu státovkového. Tato smlouva byla nyní počátkem jarního zasedání předložena vládou Národnímu shromáždění ke schválení. Východiskem jest účetní uzávěrka Bankovního úřadu k 31. prosinci 1925, obsahově pak rozpadá se smlouva na dvě části.

Národní banka přejímá jednak nemovitosti a obchody Bankovního úřadu; tyto ovšem potud, pokud dovolují tak předpisy o oboru její obchodní působnosti, jež pro banku jsou přísnější než pro dřívější Bankovní úřad, takže určitý komplex eskomptních a lombardních obchodů byl z převzetí vyloučen a zahrnut do státního dluhu vůči bance, již vydává se na něj zvláštní dlužní úpis. Jedná se tu o lombardní a eskontní obchody s delší lhůtou splatnosti než připouští předpisy pro eskont a lombard cedulové banky v celkovém obnosu 753 milionů korun, jež měly předmětem zejména úvěr veřejným svazkům na válečné půjčky a úvěrovou podporu bankám postiženým v roce 1923 runem. Tento dluh povlněně klesá splátkami dlužníků, z nichž nejistou jest pouze nepatrná menšina.

Hlavní obsah smlouvy určuje ovšem druhá část, jež týká se zúročení a úmoru státovkového dluhu. Předpokladem tohoto narovnání jest národohospodářský pozatek o funkci cedulové banky. Má-li totiž oběživo vykonávat dobře svůj úkol, býti stabilním platidlem, musí býti pružné, to jest závislé na správě cedulové banky, která diskontní sazbou řídí jeho množství odpovídající národohospodářské potřebě. Předválečná zkušenost učí, že jedna třetina oběživa musí být takto závislou na bance, aby docíleno bylo zmíněné pružnosti, již dosahuje se prakticky t. zv. bankovním krytím, t. j. eskomptními a lombardními půjčkami.

Tento předpoklad u nás splněn nebyl a není dosud, ale jest právě úkolem této úmluvy, aby přivodila onen žádoucí poměr. Stav oběživa; jež po našem měnovém osamostatnění bylo vesměs státovkovým dluhem, postupně se měnil hlavně přibýváním platů na dávku z majetku, takže v době zřízení Národní banky při nekrytém oběživu asi kolem 8.500 milionů korun činil státovkový dluh státu ničím nekrytý obnos 4.800 milionů korun. Tento státovkový blok je dosud hlavní překážkou, že Národní banka svou úrokovou sazbou nemůže ovládati peněžní trh. Aby mohla s úspěchem postupovat, jest potřebí, aby ovládala zmíněnou třetinu oběživa, tedy průměrně asi 2.500 milionů, o něž se musí tudíž snížit státovkový blok, aby mohl být nahrazen stejným obnosem pružného, t. j. na bance závislého oběživa. Tento úkol běře na sebe stát dotyčnou úmluvou v časovém období prvního privilegia bankovního (tedy 1927—1940), a to trojími systémy splátek. Předně platy na zbyvajících dávkách z majetku, jež oceňují se na 1500 milionů korun. Zbývala by tudíž do postulovaných 2.500 milionů jedna miliarda, již nutno opatřiti jinými prostředky. Ve skutečnosti je k tomu třeba většího obnosu, neboť dle článku XII, odst. 5. novely o cedulové bance může býti použito dvou třetin (66.6%) očekávané ještě dávky z majetku na splacení bonů, vydaných podle zákona z r. 1921. Jest ovšem takto použitá dávka z majetku pouhou bezúročnou zálohou, kterou jest ministr financí povinen vrátiti celou původnímu účelu, t. j. účelu nápravy měny, ale ovšem jen postupně, totiž ročními splátkami, jež rovnají se uspořenému úrokům ze všech, pomocí dávky z majetku proplacených bonů. Jest zásluhou ministra dra Engliše, že podstatně urychlil toto tempo, neboť místo 66.6% z výnosu majetkové dávky, použil k proplacení státních bonů jen 40% dávky za tímto účelem, využiv příznivého vývoje poměrů na našem peněžním trhu.

Ježto však i za tohoto způsobu použití dávky z majetku bude v době 14 let získána jen asi jedna miliarda pro umoření státovkového dluhu, zbýval by tudíž ještě neumořený obnos půl druhé miliardy. Umoření této sumy upravuje smlouva dvojitými pravidelnými ročními splátkami. První z nich budou se dít roční částkou 77 milionů korun, jež nebudou však hned placeny státem hotově z rozpočtu, nýbrž použije se k tomu, v prvé řadě výnosů plynoucích

státu z Národní banky v různých formách (státní podíl na zisku, bankovková daň, dividendy ze státní třetiny akcií N. banky), a teprve zbytek, nedostávající se do 77 milionů má býtí doplacen státem hotově. Se vzrůstem obchodů banky následky zvětšení obchodního krytí bankovkového bude přirozeně tento státní příplatek stále klesati.

Druhou pravidelnou roční splátkou bude obnos 33 milionů, placený přímo ze státní pokladny. S touto splátkou je v souvislosti povinnost Národní banky rozmnožiti každoročně svoji zlatou a devisovou rezervu aspoň sumou stejně hodnoty, čímž bude postupně vybudován zlatý poklad národní, nevyhnutelně nutný k vyrovnávání mezinárodních platů, neboť vzhledem k značnému rozsahu našeho dovozu a vývozu nutno stále udržovati naši platební bilanci v rovnováze a tím stabilní kurs naší měny.

Vedle úmluvy o amortisaci státovkového dluhu obsahuje smlouva též ustanovení o jeho zúročení ve smyslu předpisů novely o cedulové bance. Ustanovení tato jsou jen povahy subsidiární, platíce pouze pro případ, že by Národní banka nevyplácela dividendu aspoň 6%, což už první bilance ukázala jako případ nepravděpodobný.

Smlouva státu s Národní bankou upravuje tento vzájemný poměr způsobem přesným a cílevědomým, jak patrně z uvedeného obsahu. Stabilisace československé měny, programově zastávaná vládou už v novele k zákonu o cedulové bance, doznává tu splnění svého administrativního předpokladu způsobem skoro ideálním. Jest jistě i osobním dostiúčením, může-li tuto smlouvu předložiti Národnímu shromáždění ministr, jemuž stabilisace čs. měny byla vědecky založeným programem od počátku našeho měnového osamostatnění.

Dr. Vybrál.

O zahraničním studiu přednášel na členské schůzi Všehrdu dne 22. března J. M. prof. dr. O. Sommer. Přednáška měla ráz informativní a podávala stručně přehled všech otázek souvisejících se zahraničním studiem právníků. Zejména dotkl se přednášející otázky, zda má právník jíti do ciziny mezi studiem, anebo až po doktorátě a eventuálně po určité praxi. Přednášející zastával názor, že teprve po skončení studij, a zejména po určité době praxe může právník náležitě těžiti z pobytu a studij v cizině, když sám již ovládá látku a má úplný přehled. Pěkně charakterisovány byly též systémy studia a kulturní ráz jednotlivých zemí, a probrány přednosti, jež skýtá studium a pobyt v nich.

Přednáška byla velmi čteně navštívěna (as 150 osob), a setkala se se značným úspěchem, který utvrdil výbor v úmyslu pořádati pravidelně členské schůze s přednáškami, jež neprávem v posledních letech byly opomíjeny.

J. B.

LITERATURA.

Dr. Alfred Verdross: *Die Verfassung der Völkerrechtsgemeinschaft*. — Wien-Berlin, 1926, str. I—X a 228.

Již od r. 1914 pracuje vídeňský internacionalista Verdross na vybudování jednotného právního systému, který by zahrnoval i právo mezinárodní. Je předním stoupencem monistické theorie a poslední dobou snaží se naléztí základní normu jako východisko právního systému v nadstátním předpokladu. Tomuto vědeckému cíli je věnována již kniha: *Die Einheit des rechtlichen Weltbildes auf Grundlage der Völkerrechtstverfassung* (1923). Ve své poslední práci, jež je věnována ústavě mezinárodního společenství, rozvíjí do hloubky svou konstrukci poměru práva vnitrostátního k mezinárodnímu a s hlediska primátu práva mezinárodního podává výklad těch právních norem, které regulují mezinárodní společenství. Jde tu o ústavu v materiálním smyslu, která však spočívá na právu obyčejovém.